

Մ Է Ճ Մ Ո Ւ Ք Ա Յ Ը

Իշ պու Մէճմուայը Հաժախիս բողոք վէ
Երթու կիւնըրինաէն մաստա հէր կիւն
Թապ ունէր օլունաճագ արբ
Սէնէլիկի բէլին 2 առեւ լիւսպի օսմանի
Ալթը պլըրը . 1
Տալրա իլին բօսթա իւճըրէթի զամի օլուր
Պէնէր նուսիւսի 1 զուրաւա արբ :

Իլանաթըն արասը պիր տէֆալը 3 զրէ
Իքի տէֆա իլին պէնէր արասընա 2ա
Իւչ տէֆա իլին պէնէր արասընա 1 ա
Իւչ տէֆատան զկատէ վէ ուզուն իլանաթ
Իլին այրըճա բաղարը օլունուր
Տալրալարտան կէլէն մէթ ուպուն բօսթա մէ-
սարիֆինի, կէտնալէն վիրէճէ տիր :

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ ՊԵԼԵՏԻՅԷ ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՆԱՖԻԱՅԸ ՍԱՅԻՐԷՅԷ ՄԻԻԹԱՍԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԱՍԻԹԱՆԷ 21 ՓԵՏԱՎԱՐ

ՄԻԼԻՅԷ

Թարափըմըզ վարիտ օլան մէք
Թուպ տուր :

Պատուելի էֆէնտի :

Ինչպէս որ Մէճմուայը Հաժախիս
լրագրողը 1608 և 1610 թիւերուն
մէջ տեսանք, Օրթագիւղէն անձ մը
« Իրը անհատ Հայ կաթողիկէ Ազգին »
« Բարձրաձայն բողոքելով » ի լուր բո-
« րը Հասարակութեան ըսեր էր թէ »
« արդի երեսփոխանական ժողովը օ-
« րինաւոր բուէարեւութեան մնաց
« Գիւնը չլլայով չէր կրնար կոչուիլ
« Ըստ Սահմանադրութեան Խաւի
« Գիւնը . որով (կրտէ) իրմէ ծա-
« Գամ վարչութիւնը անդամ չէր կր-
« նար օրինաւոր ըլլալ, և չի կրնար
« ի գործս և ի խնդիրս Ազգին մը »
« Չամանութիւն և որոշողութիւն մը »
« Նեւ և գործադրել . . . և սոյնպիսի
« Ժողովոյ դէմ բողոքողներուն հետ
« Համախառն և ջատագով ըլլալը, և
« ատ բողոքին դէմ որ և իցէ առ-
« Զարկութեան և գրութեան սը-
« տախաններու նախապատրաստու-
« թիւնը ծանուցանելով կրկին բող-
« քել էր » . (Եւրէ) :

Խոնարհոյ ալ տեսնելով ատ գր-
թիւնները՝ իրը ուրիշ անհատ մը նն
Հասարակութեան՝ կարծեցի որ ա-
լի կանոնաւոր կրլար թիւ յիշեալը-
ղորդն նախ գիւնէր Ազգին վարչ-
թեան կամ երեսփոխանաց ժողովը,
և յետոյ բողոքել Հասարակութեան
եթէ արդարութեան հակառակ որ-
մունք մը ըլլար ժողովին կողման,
և խնդրեցի որ բարեհաճի մեր բո-
ղոքն երեսան հանել իւր անունը,
բովհետեւ ունէի և ունիմ ընեք
պիսիս խորհրդածութիւններ զս
պէտք է որ մեր Թարգի Հասարակ-
թիւնը կարգայ քննէ և որոշէ . և
կարծիքս և խնդիրս դարձեալ Յ-
գութեանդ վերոյիշեալ լրագր-
1611 թուոյն մէջ հրատարակուեց
ի լուր բողոք Հասարակութեան . և
կից կը հետեւի որ ազգին ընդ-
բութիւնը թէ բողոքողն և թէ
նարհս՝ մեր կարծեաց որոշմանը
մար գատաւոր կամ ասեան կա-
ցինք, և անոր տալու որոշմանցը,
պատելու ենք, և ատոր համար
մեր փաստերը Թարգի Հասարակ-
թեան ներկայացնելու ենք, օրինա
եղանակաւ :

Իսկ մեր բողոքող Ազգայինը՝ իւր
անունը ծածուկ պահելով, և անա-
նուն գրութեամբ մը խորհրդածու-
թիւններ ընելու պատրուակով, յիշ-
եալ լրագրողը 1612 թուոյն մէջ հը-
րատարակուած գրութեամբը զանա-
զան ակնարկութիւններ և ատ ակ-
նարկութեանց վրայ խորհրդածու-
թիւններ ընելով առաջիկայ խնդիրէն
դուրս նոր խնդիրներ բացեր է .

1. Յիշեալ լրագրողը 1612 թուոյն
առաջին էջին երկրորդ սիւնիկին
հինգերորդ տողէն սկսելով կը տես-
նանք որ խոնարհիս վերոյիշեալ գրու-
թիւնը անիմաստ կանուանէ :

մը գործածելով սրտիս վէրքերը բա-
նալու ամենեւին կարօտութիւն մը
չիկար . Ես իմ անունս դադտնի չեմ
պահել, և որու հետ որ տեսութիւն
ընելու արժանի եղեր եմ, ամենուն
ալ ծանուցել եմ, և բազումք գիտեն
թէ՝ լոյսահոգի ծնողքս՝ տարածամ
աղետից հարուածեալ բաւական դը-
րամական կարողութիւն չունէին հա-
մարաբաններու և վերին կարգի դըպ-
րատուններու մէջ ուսուցում բար-
ձր ուսմունքներով օժտուելու զիտնար-
հոյ . ուստի խորհելով այդ գործող-
գութեան վրայով սիրտս արդէն ինք-
նովին կը վիրաւորուէր, և հետեւա-
բար ալ երբեք չեմ պահանջած և ոչ
ևս կը պահանջեմ Խոնարհիս իրաւունքը
և անունը յափշտակել :

2. Բողոքողն շարունակելով իւր
գրութիւնը՝ զոր երեք գլխաւոր մա-
սի կը բաժնէ . առաջինին մէջ կրտէ
թէ՝ « վերոյիշեալ գրութիւնս հրա-
« տարակիւ տալէս առաջ, վայրկեան
« մը խորհելու էի թէ՝ . . . բողոքող
« անձն որքէն ազդեցաւ և զիս համարե-
« լով ներկայ տարուոյն երեսփոխանա-
« կան և վարչական ժողովները, ին-
« ղը՝ իւր անձին դէմ զինած պիտի
« ըլլար, թէ որ ազգի ժողովոց դի-
« մելու պատրաստութիւն ցուցած
« ըլլար, ատոր համար ընդհանուր Ազ-
« գը իւր ներկայ խնդրոյն անաչառ
« գատաւոր համարելով՝ ուղղակի Ազ-
« գին Հասարակութեան դիմեր է » :

Բողոքողին թէ աս և թէ ուրիշ
տողերուն մէջ յիշեալ երկու ժողովնե-
րու դէմ պարունակուած եպարանաց
խօսքերուն պատասխանը և հերքու-
մը գլխաւորաբար որոնց որ կը վերա-
բերին՝ անոնց թողով, առ այժմ
բաւ կը համարեմ ըսել թէ՝ նկատելով
որ ներկայ տարուոյն երեսփոխանք
ընդհանուր Հասարակութեան քուէ-

յով ընտրուած են, նկատելով որ ատ
քուէարկութիւնն ալ նախընթաց ժո-
ղովքին կողմանէ Հասարակութեան
ուղղուած ցուցակներուն մէջ անուն
ները պարունակուած անձինքներէն
ընտրուած են : Նկատելով որ՝ եթէ
ատ քուէարկութեան մէջ արդարեւ
անկանոնութիւն մը կամ մարտութիւն
մը գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ
պատահած ըլլայ, ատոր պատասխա-
նատուութիւնը հարկաւ պիտի վերա-
բերի Ազգին ընդհանրութեան իւր
գործող յանցաւոր և ոչ ընտրեալ ե-
րեսփոխանաց : Նկատելով որ եթէ
մեր բողոքող բարեկամին ըսածին պէս
ատ քուէարկութիւնը ապօրինաւոր
քուէարկութեան մէջ իրականաց-
նուած վրայ խնայով, և նոյն ընդհան-
րութիւնը իրեն յանցաւոր դատի
ներքեւ խնայով, խնդրոյն մէջ դատա-
ւոր գտնուիլը բողոքող անձին կրնար
անընդունելի ըլլալ : Եւ խորհելով որ
երեսփոխանք առաջիկայ խնդրոյն
մէջ կրնան առաւել եւս անաչառու-
թեամբ քննել և որոշել խնդիրը :
Կարծեր էի ինչպէս առկաւին կը կար-
ծեմ որ մեր բողոքող Ազգայինը՝ ա-
ռաջ քան հրապարակաւ բողոքելու,
յիշեալ ժողովքին որոշման դիմե-
լու էր ուղղակի աղերսով մը :

3. Մեր Թարգի բողոքողն՝ իւր
գրութեանը երկրորդ մասին մէջ կը
հարցունէ թէ « ի՞նչ իրաւամբ և ի՞նչ
բանի համար խնդրել եմ որ իւր
անունը հրատարակէ » :

Քանի որ կը շարունակէ իւր ա-
նունը ընդ յարկաւ լրագրողը գաղտ-
նի պահել, թէ եւ պարտաւորութիւն
չունիմ իւր հարցից պատասխանը հի-
մա տալու, կանխաբար կը ծանուցա-
նեմ իրեն այսու սողներով թէ՝
իւր անունը խնդրելու իրաւունքս
այն իրաւունքն է որ՝ եթէ Տէրու-
թեան իշխանութեան կամ ոստի-
կանութեան դիմելու ըլլամ, կար-
ծեմ որ կրնամ գործադրել տալ,
և թէ իւր անունը գիտնալ ուղեւ
երկու պատճառ ունի . առաջին
պատճառն այն է որ երբ անձ մը իւր
անունը Հասարակութեան կիսմարտէ
իւր անունամբ գործներուն նկատմամբ
առաւել եւս շրջահայեցութեամբ և
զգուշութեամբ կը վարի . Եւ երկ-
րորդ պատճառն ալ սա է որ մեր բո-
ղոքող Ազգայինին ով ըլլալը հասկը-
նալու իրեն արժանի եղած ամա-
կանները և տխրանքները ճշդիւ դուր-
ծածելու առիթ կատանամ :

4. Մեր Թարգի բողոքողն՝ իւր
գրութեանը երկրորդ մասին մէջ նաեւ

կրտէ թէ՝ « Իրեն հետ ի գատ հան-
« Գիտնալէս առաջ, պարտական էի
« նախ իւր հրատարակեալ բողոքին
« իմաստին լուսն տեղեկանալ . և տը-
« ուած մեկնութիւնները Գիտնալէս
« աչքէ անցունել . . . և յետոյ ուղղա-
« կի պատասխանելու և ոչ թէ՝ Գիտնալէս
« պատասխաններով առաջիկայ խնդ-
« րոյն ծանուցանելու և ոչ թէ՝ Գիտնալէս
« մաստ և խնդրոյն էութենէ դուրս
« պահանջներ ընել » . Եւրէ :

Հոս խոնարհաբար կը ծանուցա-
նեմ որ՝ մեր վերոյիշեալ բողոքողին
ատ տուած խրատը արդէն կատարած
եմ ըստ խոնարհ կարողութեանս, իսկ
խուսափման մասին գալով՝ ոչ խու-
սալիք եմ . Եւ խոնարհաբար ա-
ռիթ ունիմ, վասն զի արդէն կ'կար-
ծեմ որ ընդհանրութեան դատուն
յիշեալ բողոքողին վարկին հետ բա-
ւական բացահայեաց է :

5. Յիշեալ բողոքողն շարունակե-
լով գրութեանը երկրորդ մասը՝ կրտէ
թէ՝ « Ստ բողոքը և ատոր մեկնու-
« թիւնը՝ թէ որ գերապաւիւ Լնֆի-
« յէճեան Տէր Գրիգոր վարդապետին
« սեփական ըլլամ, սխալ և սուտ
« ենթադրութիւն մը ըրած պիտի ըլ-
« լամ » : Եւ հոս եւս մը գոչելէ ետ-
քը՝ զարմանալով կրտէ թէ՝ « Գրու-
« թեանը ոճէն անդամ չեմ ճանաչել
« բողոքողին ով ըլլալը » :

Ատ նորելուկ խնդրոյն վրայ եթէ
առ այժմ բան մը չըլլած, մեր բողոքո-
ղը կրնայ լուր թիւնս պատրուակ մը
ընելով ըսել թէ հաւանութիւն ցու-
ցուցել եմ ատ գրութեանը . ուստի
խոնարհաբար կը ծանուցանեմ իրեն
որ նախ վերոյիշեալ վարդապետին
անունը ներկայ խնդրոյն մէջ յիշելու
առիթ մը չկար . ուստի Լնֆիյէճեան
գեր . Գրիգոր վարդապետին անունը
առաջիկայ խնդրոյն մէջ խառնելը՝
գեղձուկ ընթացք մը կը թուի խո-
նարհիս :

Եւ գրութեանը ոճին նկատմամբ
ըրած խորհրդածութեանը պատաս-
խանելով կը ծանուցանեմ թէ՝ բո-
ղոքող մը իւր բողոքը գրելու կըր-
նայ անկարող ըլլալ և գրելու յա-
ջողակութիւն ունեցող գրողի մը
գիմել . ուստի խոնարհութիւն չէ
բողոքին գրութեան ոճէն մարգարէ-
անալ թէ ով է բողոքողն . մանաւանդ
որ մարգարէութեան որակութեամբ
չեմ օժտուած, ուստի պարտիմ հոս
ատ եղունկը տառնապատիկ ուղղել
մեր բողոքող բարեկամին՝ որ բաւա-
կան գիտնալու էր թէ միջին ենթագ-
րութեանց վրայ դատա հիմնելու սո-

ՊՕՂԱԶ ԻԶԻՆԷ ԻՇԼԷՅԷՆ ԼԱԲՕՐԱԴՐՆ ՎԱԳԹԸ ՀԱՐԱԲԵԹԼԷՐԻ

[illegible][illegible]

էնթացի, վէ պաղար թորպպայի շէօհրէթ-
չուար քէշֆինճէ ազ ճիկէտէ զուճուր
իտնի խաթիէիթիթէ վէ հէտու պաշլա-
մըշ վէթէմ իլլէթինէ տարի մուայիճաթի-
վայրըթնու զլչաւնէ թէճէթիթ օլտուղու
չահիր վէ նիւխայան արը :

Ուրըթիթի իթիթիթի հէր լիսանտան
պասթըրըթշ օլուպ, իշր պու մուայինէ
իլէ պիրիքուէ պուլունուր

Սթըրըթ Սթմաթօլ նէնի ճաթիսիտն
46 նուճարօլտ քէպյին ժազ Ալէքեան էճ-
գախանէսիտն :

ԲԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ՅՈՒՆԱԿԱՆԷ
Ցպագրութիւն Ա. Ն. Շահնազարեան.

Այս գիրքը կը ծախուի Արապ-
եան Պաշտաստը ազայի խանութը
(Մէրեսն չարը) : Գինն է 45 դրուշ,
Հեղինակ, Ժամանակակից բազմ-
շնանաւոր խնդիրներուն վրայ իւր
խորհրդածուխիւնները յայտնէ յե-
տոյ, բանաստեղծական կերպով կը
նկարագրէ Հասկնեաններուն պար-

Ֆիլ. 1 աստէտ սիւմ մէջըրտիլյն